

PM Rotel I, Rotel VIII (Dnr KS 2021/883)

Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46)

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 30 oktober 2021

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarråden Anna König Jerlmyr och Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Regeringen beslutade den 30 januari 2020 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda ett permanent snabbförfarande i brottmål och andra åtgärder för en snabbare lagföring av brott (dir. 2020:6). Utredningen har antagit namnet Utredningen om Snabbare lagföring och har nu överlämnat betänkandet Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46).

Justitiedepartementet har remitterat betänkandet till staden för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret är positivt till att försöksverksamheten utvidgas och permanentas vilket utredningen föreslår.

Socialnämnden är positiv till de förslag om förändringar som snabbare lagföring innebär.

Farsta stadsdelsnämnd välkomnar förslagen och menar att snabbförfarande i brottmål i kombination med tidiga insatser kan minska risken för fortsatt brottslighet.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd tillstyrker att försöksverksamheten permanentas, men understryker att yttranden ibland ska inkomma till åklagare med kort varsel vilket är problematiskt. Även förbokade förhørsdagar kan underlätta för socialtjänsten att delta vid förhör med polisen.

Norrmalms stadsdelsnämnd är positiv till förslaget och understryker att farhågan om sämre kvalitet på grund av att utredningarna ska gå snabbt inte är sann då utredningen visar en högre kvalitet på utredningarna som berörs av ett snabbförfarande.

Våra synpunkter

Vi välkomnar att den försöksverksamhet som bedrivits i stadens norra stadsdelar Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby och Bromma föreslås permanentas.

Försöksverksamheten har bidragit till kommunfullmäktiges mål att Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i. Att utvidga till hela polisregion Stockholm kan bidra till samma mål ytterligare, när alla stadsdelar inkluderas. Det är dock inte enbart när det gäller unga som en snabb lagföring är viktig, det gäller alla brott. Men, en snabb reaktion från samhället i unga åldrar med relevanta insatser kan risken för fortsatt brottslighet minska. I juni 2020 fattade kommunfullmäktige beslut om att anta Stockholms stads strategi för att minska risken för att barn, unga och unga vuxna ska dras in i kriminalitet. Att arbeta utifrån modellen snabbare lagföring går helt i linje med stadens antagna strategi.

Betänkandet understryker att berörda kommuner måste vara villiga att delta för att snabbförfarandet ska fungera. Att vara en del av snabbförfarandet kommer i kontrast till vad betänkandet föreslår kosta resurser för de kommuner som deltar vilket bör tas i beaktande. Vad det gäller resurserna för Stockholms stad har staden under flera års tid utbildat personal vid stadsdelsnämnder rörande unga lagöverträdare och förberett socialtjänsten på att kunna arbeta enligt modellen med snabbare lagföring. Även resurser har tillförts. Således är ett permanentande av försöksverksamheten inte ett hinder för en utvidgad verksamhet i hela Stockholms stad.

Sammanfattningsvis är detta ett viktigt steg och verktyg för att motverka kriminalitet på kort och lång sikt. Men, det löser inte alla problem med ungdomskriminalitet eller kriminaliteten i stort. Stockholms stad vill bidra till ett tryggare samhälle, staten och regeringen ber också om kommunernas hjälp. Om det ska gå måste fler förändringar komma till för att Stockholms stad och andra kommuner på riktigt ska få delta i att minska brottsligheten i samhället.

Vi föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 20 oktober 2021

ANNA KÖNIG JERLMYR OCH JAN JÖNSSON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Utredningen, Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Regeringen har remitterat betänkandet Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46) till Stockholms stad.

I betänkandet föreslås att försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål, gällande vuxna över 18 år, ska göras permanent och införas i landet 1 januari 2023. Utredningen föreslår även att försöksverksamheten för snabbförfarande för unga lagöverträdare förlängs till år 2024 och att den under år 2022 utvidgas till hela poliregion Stockholm. Vidare föreslås i betänkandet att de brottstyper som redan idag ingår i snabbförfarandet för unga lagöverträdare breddas och utvidgas till att inkludera fler brottstyper och i de fall som ett förhör med den unge inte kan ske direkt ska det som huvudregel ske inom en vecka från brottet eller ingripandet. Samverkansmodellen mellan polisen och respektive socialtjänst föreslås framöver att utvecklas till att bli mer lik den som finns i vuxenspåret och på ett tydligare sätt även involvera Åklagarmyndigheten och domstolarna. Det föreslås att de kommuner och stadsdelar som ingår i snabbförfarandet ska delta i den samverkan som anordnas med polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och domstolarna på polisområdesnivå.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 21 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till utredningens förslag som bedöms bidra till kommunfullmäktiges mål om att *Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i*. Stadsledningskontoret ställer sig bakom att försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål, gällande vuxna över 18 år, ska göras permanent och införas i landet 2023. Arbetet med att utveckla rättsväsendets förmåga att snabbt utreda och lagföra brott bör fortsätta och att det är viktigt för människors trygghet och deras förtroende för rättsväsendet att brott möts av en snabb reaktion från samhället. Stadsledningskontoret instämmer i att som utgångspunkt bör brott som är lätta och snabba att utreda kunna ingå i snabbförfarandet. Stadsledningskontoret ser positivt på att snabbförfarandet i sig innebär en bättre resursanvändning och en rationell hantering av mängdbrott. Förslagen om att permanenta bestämmelserna avseende förundersökningen som tillämpas i ett snabbförfarande bedöms även de som skäliga.

Stadsledningskontoret ser positivt på förslaget om att försöksverksamheten för snabbförfarande för unga lagöverträdare förlängs till 2024 och under 2022 utvidgas till hela polisregionen Stockholm, i syfte att få ett bredare beslutsunderlag och mer erfarenhet av genomföra förbättringar. En snabb lagföring är viktigt för alla brott. För vissa grupper av misstänkta är emellertid en snabb reaktion från samhällets sida på ett begånget brott särskilt viktigt och kan ha en brottsförebyggande effekt. En sådan grupp är unga lagöverträdare.

Genom en snabb reaktion och tidiga insatser kan risken för fortsatt brottslighet minska. Det förebyggande arbetet för att förhindra att ungdomar dras in i kriminella kretsar har intensifieras och sker i samarbete med den unges familj, skola, socialtjänst och polis. Staden har tagit fram en strategi för hur vi tillsammans kan minska risken för att barn och unga vuxna dras in i kriminalitet vilken går i linje med förslagen i utredningen.

I dag bedrivs försöksverksamhet för snabbare lagföring beträffande unga lagöverträdare i norra Stockholm och där ingår stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby och Bromma. I betänkandet framkommer att förutsättningar för en fortsatt försöksverksamhet och utvidgning till viss del är beroende av om berörda kommuner är villiga att delta. Stadsledningskontoret vill understryka att staden ställer sig positiv till såväl en fortsatt försöksverksamhet som en utvidgning. För Stockholms stads del skulle detta innebära en utvidgning till samtliga stadsdelsnämnder. Socialnämnden fick i kommunfullmäktiges budget 2018-2020 uppdrag att utbilda personal vid stadsdelsnämnderna angående unga lagöverträdare och förbereda socialtjänsten på att kunna arbeta enligt modellen snabbare lagföring. Utbildningarna har fortsatt under 2021. Stadsledningskontoret bedömer att det kommer att krävas fortsatta utbildningsinsatser vid en utvidgning av försöksverksamheten till samtliga stadsdelsnämnder.

Stadsledningskontoret instämmer inte med utredningens bedömning att snabbare lagföring beträffande unga lagöverträdare inte förväntas leda till några kostnadsökningar för kommunerna. Även om samverkan och nuvarande intentioner om skyndsamhet i ungdomsärenden finns, så konstaterar utredningen att principerna om skyndsamhet för ungdomsärenden idag inte tillämpas på det sättet som det ursprungligen var avsett. Handläggningen ska därmed gå vidare i samtliga insatser, även inom socialtjänsten. Skyddet runt barn och unga är starkare, kräver större samverkan mellan aktörerna och socialtjänstens del i arbetet innefattar flera delar, däribland det yttrande som åklagaren ska inhämta. Belastningen på stadens sociala barn och ungdomsvård är redan idag hög med skärpt lagstiftning med ökade krav på socialtjänsten, en fortsatt hög ärendetillströmning om stöd och skydd för barn och unga. Stockholms stad har de senaste åren prioriterat samverkan mellan socialtjänst och polisen samt utökat budgetramen. Stadsledningskontoret kan konstatera att förslaget innebär en ambitionshöjning för utredning av ungdomsbrottslighet jämfört med vad som i praktiken tillämpas i dag och därför sannolikt kommer att innebära behov av ytterligare förstärkning av resurser.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 28 september 2021 följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss om snabbare lagföring i brottmål.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Christina Wallmark (SD), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

En snabb lagföring är viktigt för alla brott. För vissa grupper av misstänkta är emellertid en snabb reaktion från samhällets sida på ett begånget brott särskilt viktig och kan ha en brottsförebyggande effekt. En sådan grupp är unga lagöverträdare. Genom en snabb reaktion och tidiga insatser kan risken för fortsatt brottslighet minska. Det är viktigt för människors trygghet och deras förtroende för rättsväsendet att brott möts av en snabb reaktion från samhället.

En snabb reaktion från samhällets sida går också i linje med stadens satsning på allvarssamtal inom 48 timmar för barn och unga som misstänks för brott för första gången.

Förvaltningen ställer sig positiv till att försöksverksamheten i vuxenspåret föreslås bli permanent. Anledningen är att snabbförfarandet uppvisat positiva effekter. Det är också välgenomtänkt att försöksverksamheten för unga förlängs i syfte att få mer erfarenhet innan även den kan bli permanent.

Det är viktigt att handläggningstiderna kortas ned i hela processen från att en ung person misstänks för ett brott och lagförs. Därutöver måste den unge också förhindras till att återfalla i ytterligare brottslighet. En övergripande samverkan mellan polisen och socialtjänsten tillsammans med rutiner för tidig samordning av resurser är positivt. Om lagföringstiden kan förkortas är det synnerligen positivt, då det sannolikt skulle få en större pedagogisk effekt för den unge i det enskilda ärendet samt för den individuella och allmänna brottspreventionen hos unga på sikt.

I betänkandet framkommer att förutsättningar för en fortsatt försöksverksamhet och utvidgning är till viss del beroende av om berörda kommuner är villiga att delta. I budget för 2020 hade förvaltningen i uppdrag att utbilda och förbereda stadsdelsförvaltningarna i modellen snabbare lagföring för unga. Det arbetet är genomfört i staden. I slutet av 2021 kommer förvaltningen också göra ytterligare en utbildningsinsats till stadsdelsförvaltningarna i snabbare lagföring.

I juni 2020 fattade kommunfullmäktige beslut om att anta Stockholms stads strategi för att minska risken för att barn, unga och unga vuxna ska dras in i kriminalitet. Att arbeta utifrån modellen snabbare lagföring går helt i linje med stadens strategi.

Sammanfattningsvis ställer sig förvaltningen positiv till de förslag om förändringar som snabbare lagföring innebär.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen av betänkandet Snabbare lagföring - ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46).

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på utredningens förslag och överväganden. Ett snabbförfarande i brottmål kan tillsammans med andra myndigheters tidiga insatser minska risken för fortsatt brottslighet för till exempel unga vuxna.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 september 2021 följande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att försöksverksamheten med snabbare lagföring kan permanentas samt att försöksverksamheten för unga lagöverträdare fortsätter.

Förvaltningen vill lyfta fram vikten av att polisen tar kontakt med socialtjänsten för att delta i förhör samt att förslaget om förbokade förhörsdagar kan vara positivt. Förvaltningen

vill även lyfta att det kan saknas resurser för socialtjänsten att delta vid förhör. När det gäller LUL-yttranden vill förvaltningen framföra att det ibland kommer in begäran från åklagare med väldigt kort varsel.

Inom förvaltningen är det också viktigt att se över organisationen och samverka mellan de enheter som berörs.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 september 2021 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om snabbare lagföring ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46). Förvaltningen delar utredningens inställning till att arbetet med att utveckla rättsväsendets förmåga att snabbt utreda och lagföra brott bör fortsätta. Vinsterna med snabb lagföring är många och några exempel förvaltningen vill framhålla är effekten av att människors tillit till rättsväsendet bibehålls/ förstärks av att det blir en snabb reaktion från samhället när brott begås. Det innebär även att gärningspersonen får sitt straff i nära anslutning till att brottet begåtts tillsammans med de signaler samhället sänder till omgivningen.

Som påföljdsreglerna är utformade innebär snabbare lagföring att förundersökningsbegränsning inte borde bli aktuellt då denna begränsning handlar om att inte inleda en förundersökning om gärningspersonen redan är misstänkt för flera andra brott. Vid snabb lagföring kommer personen ifråga redan vara brottsdömd och kan således dömas även för de nya brotten. Snabb lagföring kommer även underlätta för utredningsarbetet då förhörspersoner som målsägande, tilltalad och vittnen ofta minns den aktuella händelsen bättre. Domstolen får därför ett bättre underlag för sitt avgörande. Dessutom leder snabbare hantering av ärendena att polisens resurser avlastas och kan användas mer ändamålsenligt. En eventuell farhåga är att utredningarna skulle kunna bli slarvigt utförda och vara av sämre kvalitet, vilket skulle påverka rättssäkerheten. Men då utredningen visar att det istället tvärtom inneburit högre kvalitet på utredningarna har det snarare ökat rättssäkerheten. Detta tack vare att både polis i yttre tjänst och polisiära förundersökningsledare har tätare kontakt med åklagare och får regelbunden återkoppling som lett till att polispersonal höjt nivån på utredningsarbetet. Detta har även lett till fler domar.

Med ovan som grund och de många fördelar försöksverksamheten visat, delar förvaltningen utredningens slutsats att snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål bör bli permanent och ställer sig positiv till förslaget.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Christina Wallmark (SD) enligt följande.

Det är angeläget och välkommet att tillämpa ett snabbare förfarande för såväl unga som vuxna i brottmål som är mindre komplicerade. Reaktion på ett brott ska komma kort efter det att förutsättningar för lagföring föreligger. En huvudförhandling tätare in på brottet har också den fördelen att minnesbilder från vittnen är färskare och bidrar således till ett bättre underlag för domstolens bedömningar. Genom att regelmässigt förordna om en offentlig försvarare för den misstänkte kan rättssäkerhetskraven upprätthållas.

Systemet sätter dock samspelet mellan polis, åklagare, advokater och domstolar på prov. I slutändan är det en resursfråga. Systemet får inte rendera att andra utredningar och mål blir liggande i större utsträckning än vad som sker idag. Bristen på resurser i komplicerade och allvarliga brottsutredningar är alarmerande. I detta måste hela rättskedjan beaktas. Idag är hovrätterna tungt belastade av mål och vilket ofta för att inte säga regelmässigt genererar oacceptabla tidsutdräkter för avgörande av mål som inte är så kallade förtursmål (häktade mål och ungdomsmål). Det har skapat flaskhalsar i systemet. Vad är ett snabbt avgörande i tingsrätten värt om ett överklagande tar 1-2 år innan det prövas av hovrätten? Den enda bot som råder på detta är att rättsväsendet tillförs betydligt större resurser än idag.